SOCIAL VICES AND THEIR SOCIAL INTERPRETATION

Oxana Chira
Lecturer, PhD, "Alecu Russo" State University, Bălți, Moldova

Abstract: The meanings expressed by euphemisms are rather unstable and are determined by the context; therefore, the examples under analysis have been taken from various types of discourses. The author, who is familiar with all the stylistic variants of a word, resorts to different euphemisms trying to replace vulgar and obscene words. Thus, one of the main functions of a modern speaker is to create adequate euphemisms that are used to substitute a bad meaning, avoid unpleasant situations or disguise the reality. We are guided by euphemisms, because we want „to sanitize" our language by all means.

Keywords: euphemism, taboo, death, devil, language prohibition, obscene language.

Faptul că structura conținutală a eufemismului este o simbioză a diverse aspecte (politice, sociale, culturale, ideologice, etnice etc.) sporește posibilitatea emiterii unor idei și evaluării vulnerabile, greu verificabile. Nu este nimic șocant în această constatare, dacă avem în vedere faptul că nu este „nimic mai social ca limba, nodul cel mai puternic, dacă nu chiar temelia societății". Acest detaliu de substanță nu face „nemic mai expus, prin urmare, la pericolul unor aprecieri emoționale în loc de cele raționale" [Hasdeu, p. 8].

Sfera semantică a criminalității include formații ocazionale, cu evident caracter ludic, formații calchiate și împrumuturi. Unele dintre ele țin de clasa verbului: *a fura, a omorî, a bate* ș.a., iar altele – de cea asubstantivelor *hoț, mită, închisoare* etc. Un limbaj în domeniul respectiv, „care «ar copia» exact realitatea intențiilor, sentimentelor noastre: ar fi insuportabil: politețea ar dispărea fără urme, iar cuvinte de tipul *regret, m-aș bucura, am deosebită plăcere,* chiar *mulțumesc* ar rămîne rarități, căci, de regulă, utilizăm aceste expresii mai degrabă formal, de dragul convenienței și al etichetei sociale (http://www.observatorcultural.ro/Cuvintelnic-fara-frontiere.-Eufemismul*articleID_2671-articles_details.html, vizitat 12.03.2014). Invocăm, în acest sens, eufemismele pentru noțiunea de „a fura": *a avea mîna lungă*; *a chiţi la piaţă*; *a ciupi*: „Nu, omul şi-a pus poponeţul la treabă şi a găsit o metodă să ciupească nişte bani de la stat" (*Academia Caţavencu,* 2-8 septembrie 2009, p. 2); *a face iama*; *a face harim-narim*; *a încasa*: „Asta înseamnă că pînă în februarie omul lui Brînză a încasat anual cel puţin 6 milioane RON din expedierea pe lumea cealaltă a cîtorva vagoane de rozătoare" (*Academia Caţavencu,* 12-18 martie 2009, p. 11); *a rechini*:„Nu-mi vine să cred, l-ai rechinit chiar pe taică-tu de bani" (www.123urban.ro, vizitat 21.04.2013); *a sustrage*:„De la Unitatea Militară Ianca, judeţul Brăila, au fost sustrase de curînd un avion şi două elicoptere" (*Academia Caţavencu,* 2-8 septembrie 2009, p. 21);*a lua*(Zafiu 2007); *a tira*(www.123urban.ro, vizitat 21.04.2013);*a zuli* (Volceanov, p. 288).

Cuvintele *hoț, hoție, escroc, escrocherie* etc. se supun, de asemenea, eufemizării. Iată unele exemple: *atacul de tip raider*:„Ce li s-a întîmplat celor patru bănci şi companiei de asigurări se numeşte, aşadar, fără dichis (şi deloc prielnic obrazului subţire diplomatic) tîlhărie: spunînd că e vorba de «raiderism», camuflăm, de fapt, realitatea. La ce bun însă acest eufemism aici, Şeful Executivului o ştie mai bine!" (www.ziaruldeiasi.ro, vizitat 10.07.2013);*buzunăreală*: „Locaţiile în care trebuie să vă feriţi de buzunărealăsînt aglomeraţiile" (www.buzznews.ro,

BDD-V4564 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 21:08:35 UTC)

vizitat 05.02.2013); *caiafă* „hoţ cu vechime” (Volceanov, p. 53); *caramangiu* „hoţ de buzunare” (www.romlit.ro, vizitat 11.07.2013); *chichiţar* „hoţ” [Stoichiţoiu-Ichim, p. 130]; *hacker* „hoţ de softuri/programe”:„Hacker e un eufemism pentru hoţ” (www.gandul.info, vizitat 20.05.2011); *maradona*: „metoda maradona” (www.123urban.ro, vizitat 11.12.2012) este o metodă folosită de escroci pentru a înşela turiştii străini. Aceştia se deghizează în poliţişti şi legitimează victima, pe care o deposedează de bani prin diferite metode; *mînărie*„escrocherie”:„Capitalismul primar este raiul hoţilor, afacerile seamănă mai mult cu escrocheriile decît cu economia liberă de piaţă. Şmenuri, tunuri, ţepe, mişculaţii, mînării, şmecherii, toate sînt rodul unei societăţi care se bazează pe ură şi ocolirea împreună a legii” (www.graiul.ro, vizitat 10.04.2012);*persoană debusolată din punct de vedere etic* „escroc”: „Persoană debusolată din punct de vedere etic condamnată la 7 ani de închisoare” (*Timpul*, 3 decembrie 2010, p. 4); *şmenar* „escroc, autorul unei înşelăciuni, mai ales la schimbul ilegal de valută” (www.123urban.ro, vizitat 20.10.2014);*tun* „escrocherie” „furt” (www.123urban.ro, 12.12.2012, vizitat 20.10.2014); *ţepuitor* „escroc” (www.123urban.ro, vizitat 21.10.2014).

În comparaţie cu perioada de pînă la 1989, cînd nu se afişau evenimentele de omor, viol, accidente, acum ele devin o sursă de informaţie cotidiană. Eufemismele ce substituie verbul *a omorî* sau substantivul *omor* se utilizează frecvent cu o viteză surprinzătoare atît în transmisiunile de la radio sau televiziune, cît şi în presa scrisă: *a achita*; *a anihila*;*a captura*;*a cosi*:„Războiul îi coseşte pe buni şi pe răi” (Dabija, p. 360);*a expedia pe lumea cealaltă*;*a*(*-i*) *face felul cuiva*: „Mai degrabă mă spînzur eu, decît să-i fac lui felul...” (Busuioc 2006, p. 80); *a face costum de scînduri* „a asasina, a omorî” (Dumitrescu, p. 347);*a îndepărta* „(…) duşmănie faţă de inamicii ce trebuie îndepărtaţi, fie pentru a genera entuziasmul şi asaltarea (…)” (*Lumea*, 2010, nr. 2, p. 45);*a kileri* (Dumitrescu, p. 346);*a lăsa fără arcuri* (Vodiţă, p. 204); *a lichida*;*afacere umedă* „crimă”, „omor” (Dumitrescu, p. 348);*suprimare* „omor”: „Dvs aţi hotărît suprimarea unui om!” (*Lumea*, 2010, nr. 2, p. 75). Nu este exclusă ironia în această sferă care atenuează procesul: „Mussolini nu a ucis pe nimeni. Mussolini obişnuia să trimită oameni în vacanţă în exil intern” (http://protv.md/stiri, vizitat 13.11.2011).

Eufemismele care substituie verbul *a omorî* ilustrează şi unele obiceiuri româneşti în ceea ce priveşte înmormîntarea: *a face parastasul* (cuiva); *a face ultima toaletă* (cuiva); *a face palanca* (cuiva); *a îmbălsăma* (Dumitrescu, p. 348).

O altă sursă eufemistică se construieşte în jurul verbului *a bate* şi a derivatelor sale: *a administra o corecţie* (Vodiţa, p. 204); *a altoi*, *a articula* (Dumitrescu, p. 54); *a blagoslovi* (DEXI, p. 228); *a căpăci*, *a croi* (Dumitrescu, p. 54); *a da* (*cuiva*) *o consultaţie* (Dumitrescu, p. 55); *a da* (*cuiva*) *leafa* (Dumitrescu, p. 55); *a da nana* (Dumitrescu, p. 55); *a face un masaj* (Dumitrescu, p. 55); *a face afiş*(Ţânţaş, p. 42); *a face cuiva morişcă în chică* (Mărănduc, p. 78); *a face primirea* „a bate un deţinut nou venit în camera de deţinere” (Ţânţaş, p. 43); *a face tatuaj* (Ţânţaş, p. 18); *a meci*; *a îndesa mîna în vreo falcă* (Cheianu, p. 17); *a înfrumuseţa* (Dumitrescu, p. 55); *a înroşi fundul*:„Bine că îşi aveau şi părinţii mei partea de vină, altminteri nu ştiu ce i-ar fi împiedicat să-mi mai înroşească fundul” (Cheianu, p. 15); *a întinde mîna*: „Vulgar şi agresiv, soţul meu întinde mîna chiar şi la părinţii lui” (*Timpul*, 24 octombrie 2008, p. 18); *a aghesmui*; *a tencui*; *a machia* (Dumitrescu, p. 55); *a mîngîia* (Dumitrescu, p. 55); *a năşi*(Ţânţaş, p. 74); *a scoate în cearceaf* (Vodiţa, p. 204);*a peria* (Dumitrescu, p. 55); *a proiecta*:„«...zeul mă-tii!» zice acesta şi-i proiectează un cap peste faţă” (Dabija, p. 147); *a pune pătura în cap*„a bate public pe cineva” (Vodiţa, p. 204);*a scoate în cearceaf*: „a bate puternic pe cineva”(Vodiţa, p. 204);*a scutura cuiva cojocul* (Mărănduc, p. 85); *a dezmierda*; *a smîntîni*:„L-aţi *smîntînit* aseară p-ăla?” (www.123urban.ro, vizitat 23.10.2014);*a toroipăni* (Dumitrescu, p. 55).

BDD-V4564 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 21:08:35 UTC)

Termenii şi expresiile eufemistice ce trimit la o faptă criminală au menirea de a menține protecția inculpatului și de a atenua crima produsă. Totodată, unele dintre eufemisme sînt utilizate nu doar de criminali, dar și de oamenii legii, care modelează limbajul în funcție de situație, pentru a păstra identitatea faptei sau/și a făptașului. De exemplu: *cazuri de fapte la limita codului penal*: „La şedinţa din 28 februarie 1967 s-a discutat despre mai mulţi conducători de întreprinderi sau colhozuri din raionul Floreşti care încalcă «legalitatea revoluţionară», un eufemism folosit pentru cazuri de fapte la limita codului penal pasibile de pedepse dure" (www.historia.ro, vizitat 23.05.2013); *zona liberă de justiţie*:„Nu ştiu de ce, dar prin părţile noastre campaniile electorale devin un fel de «zone libere de justiţie» în care domneşte un «paradis juridic» – paradis, în scutul de junglă bineînţeles" (*Timpul*, 10 martie 2009, p. 6).

Eufemismele din această sferă se reînnoiesc datorită necesității de a realiza funcția criptică (or dacă un eufemism devine recognoscibil, el nu mai corespunde scopului special pentru care a fost creat şi trebuie înlocuit cu altul). Acest fenomen se constată și în cazul termenului „închisoare": *casă fără geamuri* (http://dexonline.ro, vizitat 12.07.2013);*Dubai* „închisoare care oferă condiţii foarte bune de viaţă" (Țânțaș, p. 41);*după gratii*: „Floarea intelectualităţii româneşti a armatei şi a miilor de oameni politici ai României, să ajungă după gratii" (*Lumea*, 2011, nr. 4, p. 68); *facultate* (www.123urban.ro, vizitat 14.07.2013);*incubator* (www.123urban.ro, vizitat 21.07.2014);*Maria Tereza* (Țânțaș, p. 68);*mititica*: „Blestemat de Mititelu, Mitică a ajuns la mititica. A fost pensionat de la mititica pe caz de boală, pentru un an" (*Academia Cațavencu*, 7-13 aprilie 2014, p. 4); *opreală* (DEXI, p. 1324); *ospiciu* „Hruşciov ne-ar fi băgat, ședeam la ospiciu din aceleași motive, iar pe timpul lui Brejnev, dacă el nu se grăbea să dea ortul popii, mă declarau, poate, disident" (Cheianu, p. 188); *Sing-Sing* (Volceanov, p. 295); *umbră* (www.123urban.ro, vizitat 12.06.2014);*zdup*:„Marinelu este înjurat cum n-a mai fost altul suduit în toată istoria românilor şi nu văd pe nimeni băgat la zdup pentru jignirea tiranului" (*Lumea*, 2009, nr. 3, p. 104).

Există, de asemenea, și expresii eufemistice de alt gen: *a intra la suferință* pentru „a intra la pușcărie" (www.123urban.ro, vizitat 23.12.2014), *a sta la ţuhaus* pentru„a executa o pedeapsă cu închisoarea" (Țânțaș, p. 99), *a se duce la volei*(www.123urban.ro, vizitat 23.12.2014) pentru „a se duce la pușcărie" (expresia *a se duce la volei* conține o comparație cu joaca, în care mîinile încătușate, în față, se aseamănă cu felul în care se lovește mingea la volei, cu ambele mîini împreunate).

În această sferă, eufemizarea este destul de productivă. De exemplu, pentru unitatea lexicală *mită* există următoarele eufemisme recent apărute: *taxe de urgenţă* (www.romaniatv.net, vizitat 02.03.2012), *bacșiș*, *atenție*, *cadou*, *șpagă* (http://albuletzi.blogspot.com, vizitat 12.10.2010), *mulțumire*, *surpriză*, *donație*, *fondul clasei*/*școlii*/*organizației* etc. Deseori, expresiile eufemistice își modifică sensul (*a merge la pocker* pentru „a fura") sau sînt create *ad-hoc* (*a băga la subsol* pentru „a omorî", *a face aripi* pentru „a evada de la locul infracţiunii").

Accesibilitatea lexicului din această sferă a crescut între timp , datorită nivelului d e instruire al populaţiei . Totuși, pentru un „nespecialist" există dificultăţi în procesul de receptare şi utilizare adecvată a acestora . De exemplu, eufemismele mai vechi „pile", „vitamina B", „relații" sînt substituite, în ultimul deceniu, prin *nepotism*, iar „șpaga" prin *dotare*, *sponsorizare*, *fond* etc.

Utilizarea eufemismelor demonstrează că vorbitorul sfidează în mod conștient postulatul unei comunicări univoce, întrucît eufemismul, prin însăși menirea lui, trebuie să creeze echivocitate, confuzie, incertitudine semantică cu scopul de a evita descrierea directă a unor sau altor realități.

BDD-V4564 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 21:08:35 UTC)

BIBLIOGRAPHY

1. Busuioc A. Hronicul Găinarilor. Chişinău: Editura Prut Internaţional, 2006. 197 p.
2. Cheianu C. Sex & Perestroika. Chişinău: Editura Cartier, 2009. 192 p.
3. Dabija N. Tema pentru acasă. Iași: Editura Princeps Edit, 2009. 374 p.
4. Dumitrescu D. Dicționar analogic și de sinonime al limbii române. București: Editura Sandală, 2009. 624 p.
5. Hasdeu B. P. Istoria limbei române, partea I, Principie de linguistică. În: Cuvente den bătrâni III. Ediţie îngrijită şi note de G. Mihăilă. Bucureşti: Editura EDP, 1984. p. 136.
6. Mărănduc C. Dictionar de expresii, locuțiuni și sintagme ale limbii române. București: Editura Corint, 2010. 540 p.
7. Vodița D. E. Unități frazeologice în argoul din mediul detenției. În: Argotica. Universitatea din Craiova. Facultatea de Litere, 2012, nr. 1, p. 204-214.
8. Zafiu R. Limbaj şi politică. Bucureşti: Editura Universităţii din Bucureşti, 2007. 284 p.
9. Zafiu R. Limbaj şi politică. Bucureşti: Editura Universităţii din Bucureşti, 2007. 284 p.

BDD-V4564 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 21:08:35 UTC)